Romanitatea românilor în viziunea istoricilor

Schița lecției

1. Semnificație
2. Românii în izvoarele străine
3. Romanitatea românilor în Evul Mediu timpuriu
4. Romanitatea românilor în viziunea umaniștilor
5. Politizarea ideii romanității românilor

Semnificație

Prin romanitatea românilor înțelegem:

- descendența romană a poporului român
- caracterul latin al limbii române
- continuitatea daco-romanilor la nord de Dunăre după retragerea aureliană

Românii în izvoarele străine

În izvoarele străine, românii au fost menționați sub diferite denumiri:

- **vlahi** (izvoarele germane → popor vlah = popor neslav de limbă romanică)
- **valahi** (de către slavii sudici)
- **volohi** (de către ruși)
- **blachi** / **olahi** (izvoarele maghiare)

Romanitatea românilor în Evul Mediu

timpuriu

- sec. VII: împăratul bizantin Mauriciu → tratatul militar **Strategikon** → românii sunt menționați cu denumirea de **romani**
- sec. IX: cronica turcă **Oğuzname** → menționează existența unei **țări a vlahilor la nord de Dunăre**
- sec. X: împăratul bizantin **Constantin al VII-lea Porfirogenetul** → lucrarea **Despre administrarea imperiului** → românii sunt menționați cu denumirea de **romani**, afirmându-se că **poporul nord-dunărean se trage de la Roma**
- sec. XII: **Ioan Kynnamos**, secretarul împăratului bizantin Manuel Comnenul → afirmă că **românii sunt veniți demult din Italia**
- sec. XII: **Anonymus**, cronicarul regelui maghiar Bela al III-lea → opera **Gesta Hungarorum** (Faptele ungurilor) → menționează existența a trei formațiuni prestatale la nord de Dunăre în secolul al IX-lea → **voievodatele lui Gelu (românul), Glad și Menumorut**
- sec. XIII: **Simon de Keza** → opera **Gesta Hunnorum et Hungarorum** (Faptele hunilor și ale ungurilor) → **precizează principalele ocupații ale vlahilor**: păstoritul și agricultura

Romanitatea românilor în viziunea umaniștilor

- sec. XV: **Enea Silvio Piccolomini** (papa Pius al II-lea) → a afirmat că **românii au origine romanică** → datorită lui, **ideea originii latine a poporului român a intrat într-un circuit științific european**
- 1536: **Nicolaus Olahus** → lucrarea **Hungaria** → susținea unitatea de neam, limbă, obiceiuri și religie ale românilor
- 1542: **Johannes Honterus** → a creat o hartă a spațiului românesc, intitulată **Dacia**
- sec. XVII: **Grigore Ureche** → cronica **Letopisețul Țării Moldovei** → a afirmat că românii își au originea de la Roma: noi de la Râm ne tragem
- sec. XVII: **Miron Costin** → cronica **De neamul moldovenilor** → susținea originea latină a poporului român

- sec. XVII-XVIII: **Dimitrie Cantemir** → lucrarea **Hronicul romano-moldo-vlahilor** → susținea originea latină a poporului român (umanistul considera că **populația geto-dacă din provincia cucerită Dacia a fost nimicită de către romani**)

Politizarea ideii romanității românilor

Cauze

- **cucerirea Transilvaniei de către Mihai Viteazul** → nobilimea maghiară a fost ostilă acțiunilor întreprinse de voievodul român în spațiul intracarpatic
- în Transilvania funcționa principiul ”națiunilor privilegiate” (**Unio Trium Nationum**) → aveau drepturi doar ungurii, sașii și secuii
- românii erau considerați o **națiune ”tolerată”** în Transilvania → nu aveau drepturi politice, iar Biserica Ortodoxă nu era recunoscută

Evenimente

- istoricul maghiar **Istvan Szamoskozy** (contemporan cu Mihai Viteazul) → afirma că **românii sunt urmașilor romanilor** → după **cucerirea Transilvaniei de către Mihai Viteazul**, Istvan **a negat originea latină a poporului român**
- 1698: ia naștere **Biserica Unită** (Biserica Greco-Catolică = Biserica Ortodoxă Română unită cu Biserica Romei) → mulți români au îmbrățișat cultul greco-catolic → dobândeau drepturi → a apărut o elită românească, mai ales la nivel clerical
- 1699: împăratul austriac Leopold I → **diplomă leopoldină** → clerul unit se bucura de aceleași privilegii ca ale clerului catolic
- 1701: împăratul austriac Leopold I → **diplomă leopoldină** → cei care **adoptau greco-catolicismul** primeau **drepturi civice** (exemplu: țăranii scăpau de iobăgie dacă aderau la noul cult) → nu s-a pus în aplicare
- 1744: episcopul greco-catolic **Ioan Inochentie Micu Klein** → **Supplex Libellus** → românii erau majoritari în Transilvania → trebuiau să primească drepturi și să fie reprezentați în Dietă → memoriul a fost respins, iar episcopul

a fost exilat la Roma

- 1791: **Școala Ardeleană** (Petru Maior, Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Ioan Budai-Deleanu) → **Supplex Libellus Valachorum** → cerea eliminarea denumirii jignitoare de ”tolerați”, egalitatea națiunii române cu celelalte națiuni din Transilvania, repartizarea funcțiilor publice pe criteriul proporționalității

Teoria imigraționistă (Teoria roeslerianǎ)
Adepți:

- Franz Joseph Sulzer (1727-1791)
  - susținea că poporul român nu are origine latină, acesta formându-se la sud de Dunăre, de unde ar fi imigrat la nord în secolul al XII-lea
- Johann Christian von Engel (1770-1814)
  - a preluat teoria lui Ioan Lucius (care avea dubii în privința originii latine a poporului român, însă nu a negat-o), pe care a falsificat-o, invocând că poporul român s-a format la sud de Dunăre, de unde ar fi imigrat la nord în secolul al IX-lea
- Eduard Robert Roesler (1836-1874), în lucrarea ***Studii românești. Cercetări cu privire la istoria veche a României***, a dezvoltat teoria imigraționistă (teoria roeslerianǎ), invocând următoarele argumente:
  - dacii au fost exterminați de către romani (bazându-se pe scrierile lui Eutropius)
  - procesul de romanizare a dacilor a fost imposibil de realizat în doar 165 de ani (106-271)
  - asemănările între limba albaneză și limba română
  - retragerea aureliană a însemnat abandonarea totală a Daciei

Teoria continuității (Teoria autohtoniei)
Adepți:

- Bogdan Petriceicu Hașdeu (1838-1907)
  - a redactat lucrarea intitulată ***Pierit-au dacii?*** → substratul dacic al poporului român nu poate fi contestat, dacii nefiind exterminați de către romani

- Alexandru Dimitrie Xenopol (1847-1920)
  - a redactat lucrarea intitulată ***Studii asupra stăruinței românilor în Dacia Traiană*** → migrațiile barbare au împins populația daco-romană spre munți, dovezile arheologice, toponimia, hidronimia dovedesc continuitatea dacilor și a daco-romanilor la nord de Dunăre
- Grigore Tocilescu (1850-1909)
- Dimitrie Onciul (1856-1923)
- Nicolae Iorga (1871-1940)
- Vasile Pârvan (1882-1927)
  - a demonstrat, pe baza izvoarelor scrise și nescrise, că poporul român are la bază elemente daco-romane
- Gheorghe Brătianu (1898-1953)
  - cea mai importantă lucrare a sa este ***O enigmă și un miracol istoric: poporul român*** → pe baza dovezilor lingvistice, arheologice și etnografice a demonstrat originea latină a poporului român, respingând astfel teoria imigrațională

Originea poporului român în istoriografia comunistă

- **Epoca Dej:** instaurarea regimului comunist în România → Mihail Roller a falsificat manualul de istorie → **contribuția slavilor** la formarea poporului român a fost **exagerată**
- **Epoca Ceaușescu:** s-a lansat **protocronismul** → a fost negată contribuția romanilor la formarea poporului român → **obsesie dacică** → spațiul carpato-danubiano-pontic reprezenta leagănul întregii civilizații